

Media: ΕΣΤΙΑ

Page: 1,27

Published at: 01-09-2024

Author: Surface: 991.33 cm² Circulation: 1080

Subjects:

Χ. Γ. ΔΗΜΑΚΟΠΟΥΛΟΥ Τό ακανθώδες πρόβλημα της
Ιστορίας του Στρατού μεταξύ 1935 και 1945 Σελ. 27

BIBΛΙΟ

Τό άκανθῶδες πρόβλημα τῆς Ἱστορίας τοῦ Στρατοῦ μεταξύ 1935 καί 1945

Κριτική - παρουσιάσεις: Χαρίκλεια Γ. Δημακοπούλου

Η επιστροφή στην Αθήνα και την πραγματικότητα της είναι πάντοτε επώδυνη, ιδίως αν έχετε περάσει εύχρηστα κύπελο άλλου. Διαφορετικά, αυτή η επιστροφή δεν είναι πάντοτε άρνητική. Τις τελευταίες ημέρες του Αυγούστου η πόλις έχει μὲν άρχει να ζαναγεμίξη, αλλά επικρατεί άρκετη ήρεμία άκόμη, ενώ μάρ μιλούν για σχετικῶς ήπο φηινόπορο. Καί θά είναι όδρο Θεοῦ, καθῶς όλοι έχομε ταλαιπωρηθί από τόν συνεχή καύσινα ενός διμήνου και τήν παρατεταμένη ζέστη που κυριαρχεί από τόν Μάιο. Η επιστροφή, πάντως, σημαίνει και τήν άνάκτηση τόν συνθηείων μάρ και τήν επιστροφή στην «κανονικότητα». Καί μέσα σε αυτό τό πλαίσιο καί μία βόλτα στά βιβλιοπωλεία.

Τό σημερινό μάρ σημείωμα είναι άφιερωμένο κατá κύριο λόγον σε ένα βιβλίό που έχει ήδη κριθί από τήν άκαδημαϊκή κοινότητα, άφοῦ πρόκειται περί διδακτορικῆς διατριβῆς. Η ύπογράφουσα τό παρόν άποφείγει συνήθως να κρίνη διατριβές, καθῶς αυτές έχουν άξιολογηθί υπό τών άρμόδιων πρῶς τούτο. Όμως, στην προκειμένη περίπτωση, πρέπει να σημειωθί ότι πρέπει να γίνη λόγος επί του βιβλίου και να διατυπωθῶν άρισμένες παρατηρήσεις άναγκαίες για τόν μελλοντικό άναγνώστη.

■ **Τάσος Σακελλαρόπουλος, Είρήνη, πόλεμος, πολιτική, συναμοσιές. Οι Έλληνες άξιοματικοί, 1935-1945 (έκδ. Πατάκη, σελ. 448, ερώ 24).** Ό συγγραφέας έχει στο ένεργητικό του άρκετά δημοσιεύματα που άναφέρονται στην πρόσφατη Ἱστορία του τόπου μάρ, σε γεγονότα που ή άπόστασις του χρόνου δεν είναι άπαρκής για τήν πλήρη άποτίμησή τους, καθῶς οι πρωταγωνιστές ζῶν άκόμη ή έχουν άφήσει έντονο τό στίγμα τους. Έδώ όμως ή διατριβή άπιχειρεί να παρουσιάση τήν προσέγγιση του συγγραφέως επί του ιδιαιτέρως άκανθῶδους ζήτηματος τῆς Ἱστορίας του Έλληνικού Στρατοῦ κατá τήν κρίσιμη δεκαετία του 1935-1945. Μέ άναφορές στα προηγούμενα έτη σε βάθος μέχρι του Διχασμοῦ καί κυρίως του Κινήματος Πλαστήρα του 1933 καί προεκτάσεις μέχρι τῆς 21ης

Απριλίου 1967 άπιχειρεί να προσδιορίση τήν θέση τών άξιοματικῶν κατá τήν ειδικότερη περίοδο μελέτης του τόσο στον στρατιωτικό χῶρο όσο και στην κοινωνία, αλλά και τήν πολιτική σκηνή.

Τό βασικό του άπιχειρήμα είναι ότι ό στρατός άπεδυναμώθη σημαντικά μετά τό άποτυχόν Κίνημα Πλαστήρα του 1935 καί τήν σωρεία τών άποτάξεων που έπηκολούθησε. Κατ' αυτόν, διερμηνεύοντα τήν επικρατούσα στην φιλοβενιζελική βιβλιογραφία τοποθέτηση, ό στρατός κατá τόν Πόλεμο του 1940 εύρεθί βαρύτερα άποδυναμωμένος εκ τῆς άποστρατείας τών συμμετασχόντων καθ' οιοδήποτε τρόπο στο Κίνημα Πλαστήρα, ως εάν μόνον οι Βενιζελικοί ήταν κατηγορησμενοί άξιοματικοί και μόνον εκείνοι ήσαν έμπειροπόλεμοι. Αυτό είναι βασικό λάθος, καθῶς πλὴν τών εξελθόντων από τό 1923 καί έξῆς τῆς Στρατιωτικῆς Σχολῆς τών Ευελπίδων νεαρῶν άξιοματικῶν όλοι οι άνώτεροι καί άνώτατοι άξιοματικοί μάρ ήταν βετεράνοι από τό 1912!

Τέλος, για τό Κίνημα του 1935 βλέπω βασική παράλειψη πηγαίου υλικού, καθῶς δεν φαίνεται να έχει χρησιμοποιηθί τό βιβλίό του άεμνηστου Καθηγητοῦ Φαίδωνος Κ. Μπουμπουλίδου, *Ό Έλευθέριος Βενιζέλος και ή πολιτική κατάστασις τῆς Ελλάδος, Άγνωστα και άνεκδῶτα έγγραφα τών ετών 1920-1922 και 1934-1936, τόμ. Α', Τά Κείμενα (έκδ. Λέσχη Φιλελευθέρων - Μνήμη Έλευθερίου Βενιζέλου, Αθήνα 2000, σελ. 690)*. Στο έργο αυτό, του όποιοῦ δεν έξεδόθη ποτέ δεύτερος τόμος, περιλαμβάνονται έγγραφα προσεχόμενα εκ τῆς προσωπικῆς συλλογῆς τῆς Μαρίκας Κυριάκου Έ. Βενιζέλου και σήμερα άνήκουν στον κ. Έλευθέριο Κ. Βενιζέλο. Είναι σημαντικό άρχαϊκό υλικό, που ένιστε δεν είναι ιδιαιτέρως «βολικό» για εκείνους που προτιμῶν να εξαντιάσουν πρόσωπα άντι να γράφουν Ἱστορία. Τό παρασκήνιο του Κινήματος Πλαστήρα του 1935 είναι ιδιαιζόντως δυσάρεστο και άκόμη και με τίς συνθηκές τῆς εποχῆς εκείνης υπερβαλλόντως άτομικιστικό. Διακρίνεται δέ και έντονη άπροθυμία έμπλοκής του ίδιου του Βενιζέλου, ό όποιος σε έπιστολή του πρῶς πολιτικούς του φίλους

(σελ. 496-497 του μή χρησιμοποιηθέντος βιβλίου) τῆς 27ης Φεβρουαρίου 1935, άκολουθῶντας τήν συνήθη άρχή του τῆς έπιφυλάξεως, σημειώνει: «Γνωρίζετε πόσον έπιμένο εις τήν ιδέα ότι ή επανάστασις πρέπει να έχει έν άρχή στρατιωτικόν καθαρῶς χαρακτηριστή». Έλπίζω ότι και ύμεις άναγνωρίζετε τούτο. Η άυτοπρόσωπος εκ μέρους μου άνάληψις τῆς άρχηγίας τῆς θά παρέσυρε βέβαια εις περισσότερο ένθουσιασμόν τόν δημοκρατικόν κόσμον. Αλλά και θά εξήπτε περισσότερο τά πάθη του άντιπάλου κόσμου και ή ζημία θά ήτο μεγαλύτερα τῆς όφελείας». Όμως ό Πλαστήρας, μετά τήν όρθῶς άναφερομένη από τόν κ. Σακελλαρόπουλο άρνηση του Άλεξ. Όθωναίου να έμπλακή, έν όνόματι τῆς συνταγματικῆς καί πολιτικῆς όμαλότητος, μπορεί να ήταν πιστός στον Βενιζέλο, αλλά είχε εις βῆρος του τήν άποτυχία του 1933 καί κυρίως δεν έχαιρε τῆς εύρειας άποδοχῆς που θά έχρειάζετο για να κινήση τόν όγκο του στρατεύματος.

Ός πρῶς τό Κίνημα τῆς 4ης Αυγούστου 1936 ή έρμηνεία είναι παράδοξος. Η πρωτοβουλία γ' αυτό άποδίδεται στον Βασίλειο Γεώργιο Β'. Αληθές είναι ότι ή άναστολή τῆς λειτουργίας του Κοινοβουλίου και ή έπιβολή

τῆς δικτατορίας Μεταξά ήταν κοινή άπόφασις Βασιλέως και προεδρεύοντος Άντιπροέδρου τῆς Κυβερνήσεως Γ. Μεταξά, μετά τόν θάνατο του εύπατρίδου Κ. Δεμερτζή. Η κινήσις είχε τήν άτυπη έπίνευση τῆς Βρετανίας, καθῶς επύκνωναν τά νεφθί του Πολέμου. Έξ άλλου επεβάλλετο έπίτασις τῆς πολεμικῆς προπαρασκευῆς. Υπήρχε τό άπόρητο Πρακτικό ύπ' άριθμ. 122/14 Δεκεμβρίου 1932 του Άνωτάτου Στρατιωτικοῦ Συμβουλίου που άπετελείτο από εκείνους που άρέσκοντο να άποκαλούνται «Φυσική Ἱγεσία του Στρατεύματος», δηλαδή τών στρατηγῶν Άλ. Όθωναίου, Ευθ. Τοιμακάλη, Κων. Μανέντα, Άλ. Μαζαράκη, Π. Κλάδο, Θεοδ. Μανέντα, Δημ. Καμμένου και Δημ. Πετρίτη, συμφώνως πρῶς τήν κατάληξη του όποιοῦ «Έξ όλων τῶν άνωτέρω προκρίπει ότι ή κατάστασις τῆς άμύνης τῆς Χώρας είναι άυτόχρονη τραγική. (...) Είναι άυτονόητον ότι ή μόνη έναπομεινωσα, έλλείψει έπαρκῶν μέσων, εκπαίδευσις τών στελεχῶν του Στρατοῦ δεν δύναται να θεωρηθί οὔδε στοιχειώδως έπαρκῆς προπαρασκευῆ του Κράτους πρῶς Ἄμυναν». Καί τρία έτη άργότερα σε ειδική έκθεση (Γενική περιλήπτικη άνασκόπησις τῆς στρατηγικῆς καταστάσεως τῆς Ελλάδος έν περιπτώσει άγγλοϊταλικού πολέμου, 8 Οκτωβρίου 1935, συνταχθεία από τούς στρατηγούς Α. Χασασιδή, Δ. Οικονόμου και Π. Γαζή) επαναλαμβάνοντο τά άντιστοιχα. Επομένως μία συγκεντροτική κυβερνήσις καθίστατο άναγκαία για να άντιμετωπισθί τό φάσμα του Πολέμου.

Άν συνεχίσει κατ' αυτόν τόν τρόπο τήν άνάληψη τών δεδομένων του κρινόμενου βιβλίου σε πολλά σημεία, θά χρειαζόμενον ήσως άνάλογη έκταση όση και τό βιβλίό! Άρκει να σημειωθί ότι ή χρησιμοποιηθεία βιβλιογραφία είναι σημαντικά έλλιπής και ότι παρατερό ή χρῆσις τῆς μνημονοιομένης έχει γίνη έπιλεκτικά. Θά σημειώσω ένα τελευταίο. Η ήγεσία του Στρατοῦ κατá τό 1940-41 δεν ένεπλάκη κατ' άρχάς στην Άντίσταση, καθῶς αυτό άπεκλείετο εκ τῆς έντιμου τηρήσεως του Δικαίου του Πολέμου, που επέβαλλε τήν άναστολή πάσης στρατιωτικῆς ένεργείας μετά τήν συνθηκόληψη (στο θέ-

μα τῆς τελευταίας δεν είναι εύχερές να γίνη λόγος έν προκειμένο, και άς εξεγείρεται τό πνεύμα άντιδράσεως τών άναγνώστῶν. Τά πράγματα είναι πολύ πιο άκανθῶδη από ό, τι φαντάζονται όλοι). Έν τούτοις, όταν έφάνη ή τροπή του Πολέμου στο Στάλινγκραντ, ή ήγεσία εκίνητοιοιήθη υπό τόν Άλ. Παπάγο και συνεκρότησε τήν μυστική όργάνωση «Στρατιωτική Τεραρχία», ή όποία έπροδόθη πριν ένεργοποιηθί και ώδήγησε στην σύλληψη και μεταφορά έν αιχμαλωσία στην Γερμανία τών ήγητόρων τῆς στρατηγῶν Άλ. Παπάγου, Κων. Μπακοπούλου, Ίω. Πιτσικά, Γ. Κοσμá και Π. Δέδε. Έκ τών ιδρυτῶν τῆς όργάνώσεως ένας μόνον (ό Δημ. Παπαδόπουλος) δεν συνελήφθη και συνεργάσθη έν συνεχεία με τό Στρατηγείο Μέσης Άνατόλης. Έτσι ή ήγεσία του Στρατοῦ του Πολέμου εύρισκετο έν αιχμαλωσία σε στρατόπεδο συγκεντροσεως κατá τήν Άπελευθέρωση. Προφανῶς για να άφεθί χῶρος να επανέλθουν στα πράγματα στρατιωτικοί που είχαν άποταχθί ή άποστρατευθί τό 1935 και είχαν στερηθί τῆς τιμῆς να άποπλύνουν τήν ήττα του 1922 με μια νίκη στις κορυφές τῆς Πίνδου...

Δέν άντελήφθη ποτέ εκ τῶν συζητήσεων κάποιον εκ τών στρατηγῶν και τών συνταγματαρχῶν του 1940, που είχα τήν άπεραντη τύχη να γνωρίσω ως φίλους του έπίσης στρατηγού πάπου μου Δημ. Γ. Δημακοπούλου, να είχαν άντιληφθί ποτέ κάτι που να μοιάζει με «κορπορατισμό» και λαϊκισμό στις τάξεις του Στρατοῦ άκόμη και μετά τό 1945. Ναί, βεβαίως, ή Χώρα από τό 1945 πέρασε στην κατάσταση του Ψυχροῦ Πολέμου (που εδῶ εξεκίνησε με θερμή φάση τό 1946-49), αλλά όλη ή Ευρώπη βρέθηκε σε αυτήν τήν κατάσταση, ή μάλλον ή Υφήλιος σύμπασα. Άν ό Στρατός εκλήθη να άναλάβη καθήκοντα προστάτου ενός συγκεκριμένου κατεστημένου, αυτό δεν ήταν έπιλογή του ίδιου, αλλά κυβερνητική έπίταγη. Καί οὔτε όλες οι Κυβερνήσεις τῆς περιόδου 1945-1967 ήταν προσκείμενες στον Θρόνο πολιτικά. Άπλῶς δεν λησμονούσαν ότι ή πολιτική είναι ή τέχνη του έμφκτου και συνεπῶς δεν ύπήρχε περίπτωση να άνατρέψουν τό καθεστῶς. ▲ ▼